

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DLA GROBOWCA MUŁY W
SOCHACZEWIE**

**Autor: mgr B. Mrożkiewicz
Ul. Rydygiera 15E/71
Toruń 87-100**

mgr Barbara Mrożkiewicz
dyplomowany konserwator
działalności
nr dypl. 2164
tel. 604 950 973

20 LUT. 2020

Za zgodność z oryginałem

POWIAT SOCHACZEWSKI

WICESTAROSTA

STAROSTA

Jolanta Gonta

Tadeusz Głuchowski

Toruń luty 2019

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
w Warszawie
DELEGATURA W PŁOCKU
09-400 Płock, ul. Zduńska 13A
tel. 262 70 70 - fax 262 75 58

*Decyzja nr 32/2020
z dnia 12 lutego 2020 r.
DP.5142.14.2020*

Z up. Mazowieckiego Wojewódzkiego
Komisarzy Zabytków
Jolanta Słobierska
Kierownik Delegatury w Płocku

Spis treści:

1. Karta identyfikacyjna obiektu
2. Opis obiektu
3. Materiały oryginalne
4. Stan zachowania
5. Przyczyny zniszczeń i zmian
6. Cel i założenia proponowanych prac konserwatorskich
7. Program prac konserwatorskich

- Przegląd stanu zachowania
- Wzmacnianie osłabionych cegieł
- Oczyszczanie powierzchni obiektu
- Dezynfekcja
- Odsalanie
- Naprawy murarskie
- Naprawy konserwatorskie
- Rekonstrukcja fugi.
- Ewentualne scalanie kolorystyczne
- Zabezpieczenie zabytku
- Spis przykładowych materiałów

MATERIAŁY FOTOGRAFICZNE

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
w Warszawie
DELEGATURA W PŁOCKU
09-400 Płock, ul. Zduńska 13A
tel. 262 70 71, fax 262 75 52

20 LUT. 2020

Za zgodność z oryginałem

POWIAT SOCHACZEWSKI
STAROSTA

Jolanta Gonta

WICESTAROSTA

Tadeusz Gluchowski

1.Karta identyfikacyjna obiektu:

NUMER WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW/NUMER EWIDENCYJNY: A- 1090 z
dnia 27.08. 2012 r, działka nr ew.1916 w obrębie ew. 0011

RODZAJ: grobowiec

FUNKCJA: sepulkralna

AUTOR, WARSZTATA, SZKOŁA: brak

SYGNATURA: brak

INSKRYPCJE: brak

DATOWANIE: poł. XIX wieku

LOKALIZACJA: teren starego cmentarza muzułmańskiego obecnie teren
rekreacyjny Liceum Ogólnokształcącego im. Fryderyka Chopina w Sochaczewie,
Sochaczew 96-500, ul. 15 sierpnia 4

WŁAŚCICIEL/UŻYTKOWNIK: powiat sochaczewski w trwałym Zarządzie Zespołu
Szkół Ogólnokształcących w Sochaczewie

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE/RENOWACJE: brak

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: brak

MAJEWODZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
w Warszawie
DELEGATURA W PŁOCKU
09-400 Płock, ul. Zduńska 13A
tel. 262 76 71, fax 262 76 69

20 LUT. 2020

Za zgodność z oryginałem

POWIAT SOCHACZEWSKI

STAROSTA

Jolanta Gonta

WICESTAROSTA

Tadeusz Gruchowski

2. Opis obiektu.

Obiekt zlokalizowany jest na terenie starego cmentarza muzułmańskiego w Sochaczewie na wysokiej skarpie Bzury.

Obecnie zabytek zachowany w formie reliktu.

Pierwotnie grobowiec posiadał formę cylindrycznej ceglanej baszty przykrytej dachem stożkowym z prostokątnym, smukłym otworem wejściowym zamkniętym półkoliście.

Współcześnie zachowała się część murów ceglanych dolnej partii grobowca.

Proste ściany budowli wsparte są na cokole ceglanym profilowanym. Mur właściwy pełny, murowany w wążku krzyżkowym.

Otoczenie obiektu to wyrównany teren porośnięty roślinnością ruderalną i łąkową.

3. Materiały oryginalne.

Relikt murowany jest z cegły pełnej czerwonej spajanej na zaprawę wapienno piaskową.

4. Stan zachowania.

Mury grobowca zachowane szczątkowo w postaci półcylindrycznych odcinków przedzielonych dwoma ubytkami w całej wysokości zachowanego reliktu. Strzępia muru nieregularne. Obecna korona muru także nieregularna, schodkowa.

Powierzchnia muru pokryta graffiti.

Warstwy licowe cegieł pozbawione zaprawy fugowej.

W wielu miejscach cegły osypują się i wypadają ze ścian. Wewnątrz grobowca, u jego podstawy widoczny gruz ceglany, który wypadł ze ścian. Miejscami cegły są spękane i rozwarstwione.

W partiach zacienionych i zawilgoconych widoczne zmiany barwne spowodowane rozwojem mikroflory.

Na pojedynczych ceglach obserwuje się białe naloty wysoleń.

Cała powierzchnia ścian lekko zabrudzona, pokryta cienką warstwą bardziej zwartych nalotów.

20 LUT. 2020

Za zgodność z oryginałem

STAROSTA

POWIAT SOCHACZEWSKI

Jolanta Gonta

WICESTAROSTA

Tadeusz Gluchowski

POWATOWY URZĄD OCHRONY ZABYTEKÓW
w Warszawie
DELEGATURA W PŁOCKU
09-400 Płock, ul. Zduńska 13A
tel. 262 76 71, fax 262 75 50

5. Przyczyny zniszczeń i zmian.

Jedną z głównych przyczyn tak zaawansowanych zniszczeń obiektu był brak bieżących remontów. Zawilgocenie ścian, porażenie mikrobiologiczne doprowadziły do znacznej degradacji materiału ceglanego i zaprawy spajającej. Drastyczne zmiany estetyczne i kolorystyczne powierzchni są wynikiem wandalizmu „grafficiarzy”.

6. Cel i założenia proponowanych prac konserwatorskich.

W przypadku tak zaawansowanych zniszczeń zabytku najczęściej zachowuje się obiekty w formie reliktów. W przypadku Grobowca Mułły proponuje się wykonać wszystkie niezbędne prace konserwatorskie prowadzące do zachowania zabytku w postaci trwałej ruiny z poprawą kondycji murów i z zabezpieczeniem przed ich dalszą dewastacją.

7. Program prac konserwatorskich:

1. Przegląd stanu zachowania.

Przed rozpoczęciem prac konserwatorskich należy odstąpić obiekt z porastającej jego podstawę roślinności, zadokumentować fotograficznie stan jego zachowania, przesegregować gruz zalegający wewnątrz grobowca- należy odzyskać jak najwięcej cegieł historycznych i przywrócić je na obiekt. Ponadto należy określić rozmiary i właściwości cegieł historycznych oraz charakter zaprawy spajającej mur.

2. Wzmacnianie osłabionych cegieł.

Przed rozpoczęciem procesu oczyszczania cegły osłabione, proszkujące się należy poddać wzmacnianiu preparatem krzemooorganicznym o końcowym charakterze hydrofilnym. Zawartość krzemionki należy dopasować do stopnia zniszczenia cegieł.

3. Oczyszczanie powierzchni obiektu.

Przed przystąpieniem do oczyszczania powierzchni obiektu należy go do tego procesu przygotować poprzez podmurowanie luźnych cegieł, usunięcie fragmentów cegieł spękanych i zniszczonych powyżej 70% swojej masy. Do podmurowania należy zastosować zaprawę wapienno trasową przeznaczoną do użytku na obiektach zabytkowych.

Pierwszy etap czyszczenia proponuje się przeprowadzić przegrzaną parą wodną i strumieniem wody pod kontrolowanym ciśnieniem. Proces ten powinien zdjąć z obiektu luźne zabrudzenia, czarne nawarstwienia i częściowo farby.

20 LUT. 2020

Za zgodność z oryginałem

POWIAT SOCHACZEWSKI

STAROSTA

Jolanta Gonta

WICESTAROSTA

Tadeusz Głuchowski

DELEGATURA W PŁOCKU
09-400 Płock, ul. Zduńska 13A
tel. 262 76 74, fax 262 75 58

Pozostałości farb i graffiti można usunąć na drodze chemicznej preparatami do usuwania starych powłok lakierniczych lub na drodze piaskowania odpowiednio dobranym kruszywem. Po zastosowaniu chemii obiekt należy dokładnie umyć jeszcze raz.

Cegły segregowane z gruzu lub zdjęte z obiektu a przeznaczone na przywrócenie w strukturę muru należy także umyć metodami opisanymi wyżej.

4. Dezynfekcja.

Ze względu na stwierdzone porażenie microbiologiczne ściany grobowca, ze szczególnym uwzględnieniem pasa przyziemia należy poddać dezynfekcji niszczącej glony, grzyby i bakterie. Zastosowane preparaty muszą posiadać także właściwości zabezpieczające przed ponownym zasiedleniem muru przez organizmy żywe.

5. Odsalanie.

Ze względu na zarejestrowane punktowe naloty solne należy w tych miejscach zastosować okłady odsalające z pulpy celulozowej. Decyzję o ilości powtórzeń pozostawia się wykonawcy i nadzorowi konserwatorskiemu.

6. Naprawy murarskie.

Luźne cegły ścian i korony obiektu należy podmurować zaprawą wapienno trasową. Korony muru nie należy podwyższać ani wyrównywać. Podobnie nie należy wybudowywać strzępi. W pierwszej kolejności należy do uzupełnień murarskich wykorzystać cegły segregowane z gruzu historycznego. W przypadku konieczności zastosowania do uzupełnień braków cegieł nowych muszą być one dopasowane do cegieł historycznych formatem i właściwościami fizykomechanicznymi takimi jak wytrzymałość, nasiąkliwość, przenikanie kapilarne, mrozoodporność i barwa. Proponuje się zastosowanie produktów jednej z kilku polskich cegielni produkujących cegłę ręcznie formowaną. W przypadku zlokalizowania pęknięć konstrukcyjnych muru należy wykonać szycie muru na pręty nierdzewne wklejane w systemie zapraw. W zależności od rodzaju pęknięcia ilość i gęstość szwów określi wykonawca i nadzór konserwatorski.

7. Naprawy konserwatorskie.

Wszystkie ubytki w ceglach należy uzupełnić zaprawami opartymi na traswapnie, barwionymi w masie i przeznaczonymi do użytku na obiektach zabytkowych.

MIĘDZYNARODOWY URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
w Warszawie
DELEGATURA W PŁOCKU
09-400 Płock, ul. Zduńska 13A
tel. 262 76 71 fax 262 75 55

20 LUT, 2020

Za zgodność z oryginałem

STAROSTA

Jolanta Gonta

POWIAT SOCHACZEWSKI

WICESTAROSTA

Tadeusz Gluchowski

8. Rekonstrukcja fugi.

Ze względu na prawie 100% ubytek wierzchniej warstwy fugi niezbędna jest jej rekonstrukcja. Proponuje się wykonać fugę gotowymi zaprawami wapienno trasowymi barwionymi w masie i o dobranej granulacji kruszywa. Fugę należy opracować „na prosto” z wykończeniem powierzchni „na szorstko”.

Na koronie należy fugę wykończyć należy „na gładko”.

9. Ewentualne scalanie kolorystyczne.

W przypadku konieczności scalenia kolorystycznego uzupełnień konserwatorskich lub zaplamień nie dających się doczyścić można wykonać scalenie kolorystyczne farbami typu „lasur”.

10. Zabezpieczenie zabytku.

Zabezpieczenie obiektu przed dalszym niszczeniem należy wykonać na kilku poziomach. Koronę muru i poziome fragmenty strzępi należy poddać głębokiej hydrofobizacji preparatem krzemoorganicznym rozpuszczalnikowym. Podobnie należy zabezpieczyć profil cokołu.

Grunt wokół obiektu należy wypielić z roślin o wyższym wzroście, wyrównać, dosiać trawy o niskim wzroście. Po obwodzie należy wykonać opaskę zwirową (może być gruby kamień rzeczny miejscowy), podobnie należy wykonać opaskę wewnątrz grobowca. Pozwoli to na naturalne wysychanie obiektu a gruby kamień powstrzyma podciąganie kapilarne wody w obiekcie.

Zabezpieczenie przed wandalizmem „grafficiarzy” można przeprowadzić na dwa sposoby: 1) pokrywając obiekt preparatem antygraffiti co spowoduje jednak poważne zmiany kolorystyczne i zaburzy procesy schnięcia muru, co z kolei spowoduje kolejne głębokie zniszczenia cegieł jako że obiekt nie posiada izolacji fundamentu oraz 2) wykonać estetyczne i przejrzyste ogrodzenie obiektu z zaopatrzeniem ogrodzenia w zamykaną bramę i na tyle wysokie aby stanowiło jakąś przeszkodę dla wandalii.

WOLICIELURZALIKOWY ZABYTKOW
W WARSZAWIE
DELEGATURA W PŁOCKU
09-400 Płock, ul. Zduńska 13A
tel. 262 74 71 fax 262 75 58

20 LUT. 2020

Za zgodność z oryginałem

POWIAT SOCHACZEWSKI

STAROSTA

Jolanta Gonta

WICESTAROSTA

Tadeusz Głuchowski

Spis przykładowych materiałów

Podane materiały są przykładowe, spełniają warunki dopuszczenia na obiekty zabytkowe. Wszystkie inne materiały wprowadzone na obiekt muszą być porównywalnej jakości i spełniać warunki zastosowania na zabytkach.

- Remmers KSE 300
- Remmers KSE 500
- Skansol, Profit, V4
- Bresciani Lichenicida
- BiotinR
- Algat Altax
- cegły z cegielni "Tartłowsy"
- Optosan TrassMörtel, do murowania
- Optosan TrassFuge
- Oprosan NSR
- Keim Restauro Lasur
- Remmers SNL
- Konsil Z

mgr Barbara Mrozkiewicz
dyplomowany konserwator
dział sztuki
nr pph 2064
tel. 804 950 973

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTEKÓW
w Warszawie
DELEGATURA W PŁOCKU
09-400 Płock, ul. Zduńska 13A
tel. 262 76 71 fax 262 75 58

20 LUT. 2020

Za zgodność z oryginałem

POWIAT SOCHACZEWSKI

STAROSTA

Jolanta Gonta

WICESTAROSTA

Tadeusz Głuchowski

MATERIAŁY FOTOGRAFICZNE

1. Fragment grobowca.

2. Nierówne strzępia ubytku.

20 LUT. 2020

Za zgodność z oryginałem
POWIAT SOCHACZEWSKI

STAROSTA

Jolanta Gonta
Jolanta Gonta

WICESTAROSTA

Tadeusz Głuchowski
Tadeusz Głuchowski

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
w Warszawie
DELEGATURA W PŁOCKU
08-400 Płock, ul. Zduńska 13A
tel. 26 8 70 51, fax 26 8 75 50

3. Graffiti pokrywające cegły.

4. Wnętrze grobowca.

WOJEWODZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
w Warszawie
DELEGATURA W PŁOCKU
09-400 Płock, ul. Zduńska 13A
tel. 262 70 71, fax 262 75 59

20 LUT. 2020

Za zgodność z oryginałem

POWIAT SOCHACZEWSKI

STAROSTA
Jolanta Gonta
Jolanta Gonta

WICESTAROSTA
Tadeusz Gluchowski
Tadeusz Gluchowski

5. Wnętrze, u dołu widać karczowane rośliny.

6. Gruz ceglany do segregacji.

20 LUT. 2020

Za zgodność z oryginałem

STAROSTA

POWIAT SOCHACZEWSKI

Jołanta Gonta

WICESTAROSTA

Tadeusz Głuchowski

WIEJOWSKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
w Warszawie
DELEGATURA W PŁOCKU
09-400 Płock, ul. Zduńska 13A
tel. 262 70 71 60 / 262 75 58

7. Graffiti.

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTEKÓW
w Warszawie
DELEGATURA W PŁOCKU
09-400 Płock, ul. Zduńska 13A
tel. 262 75 51 fax 262 75 58

20 LUT. 2020

Za zgodność z oryginałem

POWIAT SOCHACZEWSKI

STAROSTA

Jołanta Gonta

WICESTAROSTA

Tadeusz Głuchowski